

DOI 10.31558/2519-2949.2026.1.7

УДК 321.01:342.228

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6977-9716>**Голденштейн К. О., Політико-правовий коледж «АЛСКО»****ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЛЕГІТИМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ**

У статті досліджується еволюція уявлень про символічну природу політичної реальності в інтелектуальній традиції Античності та Середньовіччя. Простежено формування символічного універсуму людини як особливого способу осмислення політичного порядку, влади та соціальних відносин. Показано, що символи виступають не лише засобом комунікації або репрезентації політичної влади, а й важливим механізмом її конструювання та легітимації. На основі аналізу праць античних і середньовічних мислителів відтворено логіку розвитку підходів до символічної реальності — від філософських роздумів про природу знака і символу до усвідомлення їхньої функціональної ролі у політичному процесі. Встановлено, що в античній філософії закладено фундаментальні засади політичної семіотики. У працях Платона, Аристотеля та представників стоїчної й неоплатонічної традиції символ розглядався як інструмент пізнання політичної реальності, спосіб осмислення державного устрою, справедливості та природи влади. Особливу роль відігравали риторичні механізми політичного впливу, метафоричні та міфологічні образи, які формували символічні моделі політичного порядку. Показано, що в середньовічній політичній думці відбувається суттєва трансформація розуміння символу. Християнська традиція надає політичній символіці сакрального виміру, у межах якого символи виступають засобом божественної легітимації земної влади. У працях Августина, Псевдо-Діонісія Ареопіта, Томи Аквінського, Бонавентури та Майстера Екхарта символічні форми набувають статусу інструментів сакралізації політичного порядку та формування ієрархічної моделі влади. У результаті символ перестає бути лише відображенням політичної реальності та перетворюється на активний чинник її конструювання. Зроблено висновок, що символічні структури політики, сформовані в античній і середньовічній інтелектуальній традиції, стали важливим теоретичним підґрунтям сучасних досліджень політичної символіки, політичної комунікації та механізмів легітимації влади. Отримані результати дозволяють глибше зрозуміти роль символів у сучасних політичних процесах і підтверджують їх фундаментальне значення для аналізу політичної реальності.

Ключові слова: *символ, символічна реальність, знак, політична символіка, міфологія, фреймінг, метафора, політична влада, політична комунікація.*

Постановка проблеми. Осмислення сучасного політичного світу неминує спонукає до дослідження природи символічної реальності. Символи оточують нас повсюдно – від державних прапорів до ритуалів демократичних виборів, від промов політиків до архітектури урядових і парламентських будівель. Символічна реальність становить не декоративне оформлення політичного життя, а його фундаментальний вимір, що формує розуміння влади, спільноти та ідентичності. У цьому контексті звернення до світового досвіду дозволить нам простежити еволюцію людської думки та виявити концептуальні інструменти для розуміння сучасних політичних викликів.

Ступінь наукової розробки проблеми. Джерельною базою пропонованого дослідження є праці провідних мислителів Античності й Середньовіччя, таких як Аврелій Августин, Аристотель, Бонавентура, Геласій, Граціан, Майстер Екхарт, Платон, Плотін, Прокл, Псевдо-Діонісій Ареопіт, Тома Аквінський, Хрисипп. Поряд із цим важливе значення для всебічного осягнення проблеми становлять праці інтерпретаторів досліджуваних історичних періодів, серед яких варто виділити таких вчених, як М. Альбакс, Р. Барт, Гі Дебор, Е. Гілсон, К. Гірц, Дж. Лакофф, М. Томасевич, К. Янг.

Мета даної статті полягає у створенні цілісної картини того, як людство на ранніх етапах свого розвитку прагнуло осмислити символічну природу свого існування, а також виявленні потенціалу

цього досвіду для розуміння сучасних політичних процесів. До завдань дослідження віднесені: систематизація різних підходів до вивчення символів та їх критичне переосмислення з урахуванням викликів, які стоять перед сучасною політичною наукою; відстеження розвитку підходів до символічної реальності з виділенням найважливіших аспектів їх еволюції; аналіз логіки розвитку методологічних підходів від філософських роздумів про природу символів до застосування їх конкретних функцій у політиці.

Виклад основного матеріалу. Почнемо з того, що саме в колиці європейської цивілізації – у Стародавніх Греції та Римі – були вперше поставлені ті фундаментальні питання, які й досі залишаються актуальними для людської думки, а саме. Як співвідносяться видимий світ і світ ідей? Що таке знак і чим він відрізняється від символу? Яким чином можливе пізнання через символічні форми? Цілком очевидно, що ці питання лежать в основі теоретичних пошуків, що прагнули зрозуміти природу політичної реальності, мови та пізнання. У цьому відношенні показовим є те, що сучасні дослідження політичної символіки постійно звертаються до античних джерел. Наприклад, Кліффорд Гірц – засновник інтерпретативної (символічної) антропології – у своїй фундаментальній праці «Інтерпретація культур» (1973) зазначає, що символічні системи функціонують як «моделі реальності» та «моделі для реальності». Такий підхід своїм корінням сягає платонівської традиції розмежування світу ідей та світу речей [1].

Давньогрецький філософ Платон (427–347/348 до н. е.) займає центральне місце в розумінні політичної символіки, оскільки його концептуальна модель визначила механізми політичної легітимації на століття вперед. Платонівська теорія ідей стала фундаментом для розуміння того, як символічні конструкції формують політичну реальність. Особливої уваги заслуговує платонівський «Міф про печеру» з VII книги «Держави», який можна розглядати як одну з перших теорій політичної маніпуляції через символічні образи. Відповідно цей міф знайшов відгук у працях сучасних теоретиків медіа, зокрема у роботі Гі Дебора «Суспільство спектаклю» (1967), де автор аналізує, як медіаобрази створюють ілюзорну реальність, що замінює справжній досвід. Алегорія печери являє собою не лише філософську метафору, а й фундаментальну модель політичного контролю через управління символічними репрезентаціями. Ув'язнені в печері, що приймають проекції за реальність, втілюють архетип громадян, які сприймають політичні конструкції за об'єктивну дійсність.

У «Державі» Платона політична символіка та її витoki відображені через низку ключових концептів, що формують уявлення про ідеальну державу і політичний устрій. Зокрема, Платон вводить символічну міфологію про «золоті, срібні і мідні домішки» у душах людей, що символізує природну нерівність і різні соціальні ролі в державі – правителів, охоронців, ремісників. Цей міф слугує символічним поясненням кастової структури суспільства і легітимації влади «кращих». Мислитель також розглядає політичні форми правління – монархію, аристократію, демократію, тиранію – як символічні типи влади, кожен з яких має свої «правильні» і «зіпсовані» варіанти. Ці типи виступають як символи різних способів організації політичної влади і відображають глибинні ідеї про справедливість, законність і знання, що лежать в основі політичного порядку [2]. Платон наголошує на важливості символічної ролі філософів-правителів, які володіють істинним знанням і мають бути «пастухами» держави, що охороняють її від хаосу і несправедливості. Це підкреслює символічне значення мудрості та знання як основи політичної легітимності.

З іншого боку, платонівський поділ світу на чуттєвий та ідеальний формує теоретичну основу для розуміння того, як працюють ідеологічні механізми. Політична реальність постає як відображення вищих принципів державного устрою, а пізнання громадянами політики розглядається як процес поступового усвідомлення справжніх засад політичного порядку. Найважливіше в цій концепції (і це часто недооцінюється дослідниками) те, що політичний символ не є суто інструментом маніпулювання. Він має законне обґрунтування в самій природі політики, хоча, звісно, можна сперечатися про те, наскільки це обґрунтування є переконливим.

У цьому контексті варто згадати платонівські роздуми про співвідношення писаного закону та живої політичної мудрості з діалогу «Федр» [3, р. 7–60]. Конституційні норми постають як символічне втілення політичної істини, яка, у свою чергу, відображає ідеальний державний лад. Таким чином, формується багаторівнева система політичної символіки – від конкретних інституційних форм до фундаментальних принципів організації держави. Водночас, треба враховувати, що така система може виявитися занадто жорсткою для мінливих політичних процесів. Поряд із цим платонівське вчення про «пригадування» (анамнезис) розкриває механізм політичної соціалізації та формування громадянської ідентичності. Громадяни, сприймаючи конкретні політичні явища, актуалізують

універсальні уявлення про справедливість і державний порядок завдяки символічному кореспондуванню між емпіричною політикою та ідеальними моделями [4, р. 213–258]. Фактично тут політичний символ стає інструментом інтеграції різних рівнів політичного досвіду та механізмом легітимації політичної влади.

Аристотель (384–322 до н. е.) запропонував нове бачення політичної комунікації, здійснивши критичний перегляд ідеалістичної концепції свого вчителя. У трактаті «Про тлумачення» він запроваджує ключове розрізнення природних (фізіологічно обумовлених) та конвенційних (умовних, суспільно встановлених) форм символічної репрезентації, що має безпосереднє значення для політичної символіки. «Слова – це знаки уявлень у душі, а писемні знаки – це знаки звуків; і так само, як письмові літери відрізняються у різних народів, так само відрізняються й звуки...» [5, р. 45–72]. У цьому фрагменті Аристотель звертає увагу на умовну природу мовних знаків, закладаючи основу для подальших теорій символічної репрезентації. Його теза про договірний характер мовних символів означала кардинальну зміну підходу – політичні смисли не є незмінними, вони формуються через суспільні домовленості та можуть трансформуватися. Зрозуміло, що це відкривало нові можливості для політичних маніпуляцій.

Варто розглянути аристотелівське вчення про метафору в «Поетиці», яке розкриває механізми політичної риторики. Визначаючи метафору як перенесення значень за принципом аналогії [6], філософ виявляє ключовий інструмент політичного впливу – здатність створювати нові смислові зв'язки між явищами та формувати громадську думку. Можна стверджувати, що ця концепція передусє сучасній теорії фреймінгу в політичній комунікації. Зокрема, праця Джорджа Лакоффа «Не думай про слона! Знай свої фрейми та перемагай у політичних дебатах» (2004) – одна з найвідоміших книг у галузі когнітивної лінгвістики та політичної комунікації, яка вплинула на переосмислення символічного та фреймового впливу в політиці [7]. Принагідно зауважимо, що фреймінг і символізм мають очевидний взаємозв'язок, хоча це різні концепції, з різних галузей знання. Теорія фреймінгу (від англ. «framing theory») – це концепція з галузі комунікацій і психології, яка пояснює, як спосіб подачі інформації впливає на її сприйняття та інтерпретацію людьми. Хоча фреймінг переважно впливає на свідоме мислення, а символізм на підсвідоме, обидва вони можуть працювати на різних рівнях сприйняття одночасно. Таким чином, фреймінг і символізм здатні доповнювати один одного в створенні потужних комунікативних повідомлень.

Стоїчна школа, особливо праці Хрисіппа (281/278–208/205 до н. е.), внесла концепцію алегоричної інтерпретації влади та держави. Стоїчний підхід до міфологічних наративів як алегорій політичних істин [8] створив методологічну основу для ідеологічного аналізу – розшифрування глибинних політичних смислів у культурних текстах. Ця традиція згодом знайшла відгук у праці Ролана Барта «Міфологія» (1957), де автор аналізує, як повсякденні символи стають носіями ідеологічних смислів. Концепція логосу як універсального розумного принципу формує теоретичне підґрунтя для розуміння політичного порядку. Ідея симпатії – взаємозв'язку всіх елементів політичної системи [9, р. 121–123] – стала основою органіцистських теорій держави, які розглядають останню як живий організм. Слід зауважити, що така метафора має як переваги, так і небезпеки, оскільки може виправдовувати авторитарні тенденції.

Неоплатонівська традиція грецьких філософів Плотіна (205–270) та Прокла (412–485) завершила цю концептуальну еволюцію, створюючи систему політичної метафізики. Плотінівська теорія еманатії в «Еннеадах» обґрунтовує ієрархічну структуру політичної влади як символічне втілення універсального принципу [10]. Кожен рівень політичної ієрархії символічно репрезентує вищі принципи державної організації, створюючи сакральну легітимацію політичного устрою. Прокл розробив систематичну типологію політичної символіки, розрізняючи іконічні символи влади (за подібністю до традиційних взірців), індексальні символи (за причинно-наслідковими зв'язками з реальними повноваженнями) та власне символічні форми (за внутрішньою спорідненістю з принципами державного устрою) [11].

Перехід до Середньовіччя ознаменував значну трансформацію політичного мислення. Християнство привнесло нову парадигму – політичний символ набув сакрального статусу як спосіб божественної легітимації земної влади.

Першу систематичну теорію політичної символіки створив Святий Августин (354–430) у трактаті «Про християнське вчення», розрізняючи природні символи влади та конвенційні політичні знаки [12, р. 1–167]. Його концепція множинності смислів політичних текстів революціонізувала герменевтику права – один документ може мати буквальный, алегоричний, моральний та аналогічний рівні

інтерпретації [13]. Слід зауважити, що така багаторівнева інтерпретація відкривала широкі можливості для політичних маніпуляцій. Августинівська теорія пам'яті як символічного простору колективної ідентичності передбачала пізніші концепції національної свідомості. «Обширні палаци розуму» зберігають не лише історичну пам'ять, а й символічні структури, що організують політичний досвід спільноти [14]. Ця концепція резонує з дослідженнями Моріса Альбвакса про колективну пам'ять у праці «Соціальні рамки пам'яті» (1925).

Значним щодо досліджуваної нами проблеми є науковий внесок Псевдо-Діонісія Ареопіта, який розробив теорію символічної політичної теології, розрізняючи пряме та непряме обґрунтування влади [15, col. 585–996]. На його думку, земна політична ієрархія є символічним відображенням небесного порядку [16, col. 119–370]. Запропонована ним концепція стала основою середньовічної теорії божественного права королів, яке надавало правителю значну владу, хоча теоретично монарх мав підпорядковуватися божественному закону.

Проблема полягала в тому, що середньовічна правова думка, звісно, не виробила ідеї народного суверенітету, тому що «божественне право» не лише легітимізувало владу монархів, а й обмежувало можливості для критики, оскільки вважалося, що вони правлять від імені Бога. Така система забезпечувала політичну стабільність, але водночас закривала шляхи для демократичного розвитку. Ця теорія показує, як символічні системи перетворюються на інструменти політичного обґрунтування, трансформуючи абстрактні ідеї в механізми соціального контролю. Наслідки цього впливу помітні й у сучасних політичних практиках, де символи продовжують відігравати ключову роль у виправданні владних структур [17, s. 1–15].

Схоластична традиція досягла кульмінації у системі Томи Аквінського (1225–1274), який розробив теорію аналогії як спосіб легітимації політичної влади [18]. Томістська концепція «сакраменту» як ефективного символу поєднала аристотелівську філософію з християнською теологією. За Аквінським, сакрамент – це «*signum rei sacrae inquantum est sanctificans homines*» (знак священної речі, оскільки вона освячує людей). Але у його концепції сакрамент розуміється не просто як знак, а як ефективний символ, який не лише вказує на благодать, а й реально її передає.

Згодом томістська концепція знайшла відображення в політичній теорії, де владні ритуали та символічні дії розглядаються не лише як репрезентації влади, а й як інструменти її реального конституювання [19]. Подібно до сакраменту, політичні церемонії, обряди інтронізації та протокольні акти виступають засобами фактичного утвердження легітимності влади в очах суспільства. Разом із тим така концептуалізація викликає певні застереження: чи не призводить подібне тлумачення символічного до формування магічного мислення у сфері політики, коли ритуальна форма сприймається як самодостатня підстава влади, незалежно від змісту чи реальних соціально-політичних підстав її існування? Така критика зближує аналіз владних ритуалів із проблематикою фетишизації символів, коли знак починає функціонувати автономно – як джерело легітимації, а не лише як її засіб.

На особливу увагу заслуговують думки Бонавентури (в миру Джованні Фіданца, 1221–1274) – італійського філософа, теолога, містика, видатного францисканського богослова і теоретика, який розглядав політичну символіку як багаторівневу структуру, що відображає складність і багатозначність політичної влади та порядку. У його концепції можна виокремити три основних рівні осмислення політичної символіки, кожен з яких має власну специфіку.

Перший рівень – зовнішні знаки влади. Це видимі, матеріальні атрибути, які позначають і підтверджують наявність політичної влади: корони, скіпетри, герби, церемоніали тощо. Вони виконують функцію впізнавання й легітимації влади в очах суспільства, створюють певну дистанцію між носієм влади та підданими, формують уявлення про порядок і стабільність. На нашу думку, ця концепція передбачає сучасні теорії візуальної політики.

Другий рівень стосується внутрішньої структури політичних відносин. Цей рівень символіки пов'язаний із соціальними ролями, ієрархією, взаємозв'язками між різними групами та інститутами в державі. Тут символи слугують для впорядкування політичного життя, закріплення норм, традицій, обов'язків і прав, які визначають механізми функціонування влади та підпорядкування. Дозволимо собі стверджувати, що цей рівень найбільш близький до сучасного розуміння політичної культури.

Третій, найглибший рівень, – безпосереднє сприйняття державного порядку, що стосується внутрішнього, духовного переживання політичної реальності. Саме тут символи стають засобом містичного осягнення сутності влади, держави та суспільного ладу. На цьому рівні відбувається інтеграція зовнішнього і внутрішнього, коли політичний порядок сприймається як відображення

вищої, божественної гармонії [20]. Бонавентура вважав, що лише гармонійне поєднання цих рівнів забезпечує справжню легітимність і стабільність політичної влади, а також сприяє духовному розвитку суспільства.

Поза увагою не можна залишити творчість Майстера Екхарта (1260–1327/8), німецького містика і філософа, який сформулював оригінальну концепцію політичного символу, що підкреслює його парадоксальність: символ одночасно виявляє і приховує природу влади. Для Екхарта політичний символ – не просто зовнішній знак, а глибока духовна реальність, яка може бути зрозуміла лише через внутрішнє «відрубання» від поверхневих форм і буквального сприйняття. Складно не погодитися з тим, що така постановка питання виявляється надзвичайно сучасною.

У цьому контексті особливо важливо зрозуміти концепцію «відрубання» (нім. «abgescheidenheit»), яка означає звільнення від зовнішніх, поверхневих форм політичної лояльності, ритуалів і символів заради досягнення глибшого розуміння сутності державного порядку. Це своєрідний містичний шлях, коли людина, звільняючись від буквального і матеріального, наближається до осягнення справжньої природи влади, яка є прихованою, парадоксальною і водночас відкритою для тих, хто здатен на глибоке споглядання. Екхарт слушно підкреслював: справжня влада не може бути зведена до зовнішніх символів чи інституційних форм – вона містить у собі елемент трансцендентності, що виходить за межі звичайного досвіду. Тому політичний символ у його концепції – це завжди виклик для мислення, спонукання до пошуку глибших сенсів і до внутрішньої свободи від ідолів і догм.

Можна говорити про те, що німецька містична традиція Майстера Екхарта формулює концепцію парадоксального політичного символу, який одночасно виявляє та приховує природу влади [21]. Концепція «відрубання» означає звільнення від поверхневих форм політичної лояльності заради глибшого розуміння державного порядку [22]. У францисканській традиції Бонавентури політична символіка розглядається як багатшарова система, що поєднує зовнішнє, соціальне й духовне, тоді як у містичній традиції Майстера Екхарта символ набуває парадоксального характеру, стаючи засобом як виявлення, так і приховування істинної природи влади та державного порядку.

Середньовічна політична символіка втілюється також у теорії «двох мечів» – розподілу духовної та світської влади, – обґрунтованій папою Римським Геласієм I (?–496) та чернецем Граціаном (XI ст. –1150) [23]. Втілена у цій теорії символічна інтерпретація права розглядає правові норми як сакральні вирази божественного порядку, що залишить глибокий слід у конституційній теорії та філософії права. Власне, ця дискусія про співвідношення церковної та світської влади триває й досі.

Загалом на межі Середньовіччя та Ренесансу традиція створює складну систему політичних символів, що функціонують одночасно як легітимація владних структур, опис соціальних процесів та обґрунтування політичних трансформацій [24]. Ця багаторівнева символіка вплине на ренесансну політичну філософію та романтичні теорії нації.

Таким чином, символічний універсум людини в епоху Античності пов'язаний зі сприйняттям світу як упорядкованого, гармонійного, завершеного цілого. Людина (мікрокосмос) у цій системі невіддільна від Універсуму (макрокосмосу). Разом із тим саме в античний період були закладені фундаментальні проблеми політичної семіотики. Античні мислителі сформулювали концептуальні моделі політичної легітимації, риторичні механізми політичного впливу, принципи ідеологічної інтерпретації. Зокрема, вони визначили символічну природу політичних інститутів, що становить теоретичний фундамент для подальших досліджень.

Середньовічний період радикально трансформував розуміння політичного символу, надаючи йому нових, глибших значень і функцій. Якщо в Античності політичний символ переважно виступав як інструмент пізнання політичних реалій – спосіб осмислення державного устрою, влади та справедливості, то в Середньовіччі він набуває статусу засобу божественної легітимації земної влади. Це означає, що символи перестають бути лише знаками або образами, які відображають політичний порядок і стають активними агентами, що творять і підтримують цей порядок. У середньовічній традиції політичний символ отримує конститутивну потужність через сакральні ритуали, церемонії та міфологічні наративи. Коронація монарха, благословення церковних ієрархів, використання священних артефактів – усе це приклади того, як символи стають носіями божественної волі та гарантією легітимності влади на землі.

Висновки. Отже, маємо підстави стверджувати, що трансформований від античної традиції осмислення символічної реальності середньовічний політичний символ – це вже не лише засіб комунікації, а й інструмент конструювання політичної реальності, що поєднує земне і небесне,

матеріальне і духовне. Він формує уявлення про владу як про божественний дар і водночас забезпечує стабільність і порядок у суспільстві, об'єднуючи різні соціальні верстви під егідою сакральної легітимності. Ця трансформація символу відкриває нові горизонти для розуміння політики як сфери, де влада і віра нерозривно переплетені, а символи набувають сили творити історію і формувати суспільство.

Бібліографічний список:

1. Гіртц К. Інтерпретація культур. Київ : Дух і Літера, 2001. 542 с.
2. Платон. Держава. Київ : Основи, 2000. 355 с.
3. Platon. Phaidros. Sämtliche Werke. Band 2. Hamburg : Rowohlt, 1958. P. 7–60.
4. Platon. Menon. Sämtliche Werke. Band 2. Hamburg : Rowohlt, 1957. P. 213–258.
5. Aristoteles. De interpretatione. Organon. Leipzig : Meiner, 1922. P. 45–72.
6. Аристотель. Поетика. Київ : Мистецтво, 1967. 136 с.
7. Lakoff G. Don't Think of an Elephant! Know Your Values and Frame the Debate. White River Junction : Chelsea Green Publishing Company, 2004. 124 p.
8. Chrysippos. Fragmenta logica et physica / Ed. by J. von Arnim. Stoicorum veterum fragmenta. Vol. 2. Leipzig : Teubner, 1903. 350 p.
9. Cleanthes. Hymnus in Iovem. Stoicorum veterum fragmenta. Vol. 1. Leipzig : Teubner, 1905. P. 121–123.
10. Plotinus. Enneads. Cambridge : Harvard University Press, 1966–1988. 7 vols.
11. Proclus. The Elements of Theology. Oxford : Clarendon Press, 1963. 342 p.
12. Augustinus. De doctrina christiana. Corpus Christianorum. Series Latina. Vol. 32. Turnhout : Brepols, 1962. P. 1–167.
13. Августин. Сповіді. Київ : Основи, 1996. 319 с.
14. Augustinus. Confessiones. Leipzig : Teubner, 1896. 456 p.
15. Pseudo-Dionysius Areopagita. De divinis nominibus. Patrologia Graeca. Vol. 3. Paris : Migne, 1857. Col. 585–996.
16. Pseudo-Dionysius Areopagita. De caelesti hierarchia. Patrologia Graeca. Vol. 3. Paris : Migne, 1857. Col. 119–370.
17. Tomaszewicz M. Pseudo-Dionysius' Concept of Hierarchy and the Imperial Cult in the Early Roman Empire. *Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa*. 2022. 15 (1). S. 1–15.
18. Thomas Aquinas. Summa theologiae. Roma : Editiones Paulinae, 1962. 5 vols.
19. Аквінський Тома. Сума теології. Київ : Ніка-Центр, 2003. Т. 1. 432 с.
20. Gilson E. The Philosophy of St. Bonaventure / Trans. from french by D. I. Trethowan, F. J. Sheed. Peterson : St. Anthony Guild Press, 1965. 500 p.
21. Meister Eckhart. Deutsche Predigten und Traktate. München : Hanser, 1963. 542 p.
22. Майстер Екхарт. Духовні промови та трактати. Київ : Юніверс, 2001. 280 с.
23. Gelasius I. Epistola ad Anastasium imperatorem. *Patrologia Latina*. Vol. 59. Paris : Migne, 1862. Col. 42–43.
24. Gratianus. Decretum. *Corpus Iuris Canonici*. Vol. 1. Leipzig : Tauchnitz, 1879. 1472 col.
25. Jung C.G. Psychologie und Alchemie. Zürich : Rascher, 1944. 696 s.

References:

1. Hirts K. (2001). Interpretatsiia kultur. Kyiv : Dukh i Litera. 542 s.
2. Platon. (2000). Derzhava. Kyiv : Osnovy. 355 s.
3. Platon. (1958). Phaidros. Sämtliche Werke. Band 2. Hamburg : Rowohlt. R. 7–60.
4. Platon. (1957). Menon. Sämtliche Werke. Band 2. Hamburg : Rowohlt. R. 213–258.
5. Aristoteles. (1922). De interpretatione. Organon. Leipzig : Meiner. R. 45–72.
6. Arystotel. (1967). Poetyka. Kyiv : Mystetstvo. 136 s.
7. Lakoff G. (2004). Dont Think of an Elephant! Know Your Values and Frame the Debate. White River Junction : Chelsea Green Publishing Company. 124 p.
8. Chrysippos. (1903). Fragmenta logica et physica / Ed. by J. von Arnim. Stoicorum veterum fragmenta. Vol. 2. Leipzig : Teubner. 350 p.
9. Cleanthes. (1905). Hymnus in Iovem. Stoicorum veterum fragmenta. Vol. 1. Leipzig : Teubner. R. 121–123.
10. Plotinus. (1966–1988). Enneads. Cambridge : Harvard University Press. 7 vols.
11. Proclus. (1963). The Elements of Theology. Oxford : Clarendon Press. 342 p.
12. Augustinus. (1962). De doctrina christiana. Corpus Christianorum. Series Latina. Vol. 32. Turnhout : Brepols. R. 1–167.
13. Avgustyn. (1996). Spovidi. Kyiv : Osnovy. 319 s.
14. Augustinus. (1896). Confessiones. Leipzig : Teubner. 456 p.
15. Pseudo-Dionysius Areopagita. (1857). De divinis nominibus. Patrologia Graeca. Vol. 3. Paris : Migne. Col. 585–996.
16. Pseudo-Dionysius Areopagita. (1857). De caelesti hierarchia. Patrologia Graeca. Vol. 3. Paris : Migne. Col.

119–370.

17. Tomaszewicz M. (2022). Pseudo-Dionysius Concept of Hierarchy and the Imperial Cult in the Early Roman Empire. *Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa*. 15 (1). S. 1–15.

18. Thomas Aquinas. (1962). *Summa theologiae*. Roma : Editiones Paulinae. 5 vols.

19. Akvinskyi Toma. (2003). *Suma teolohii*. Kyiv : Nika-Tsentr. T. 1. 432 s.

20. Gilson E. (1965). *The Philosophy of St. Bonaventure* / Trans. from french by D. I. Trethowan, F. J. Sheed. Peterson : St. Anthony Guild Press. 500 p.

21. Meister Eckhart. (1963). *Deutsche Predigten und Traktate*. München : Hanser. 542 r.

22. Maister Ekkhart. (2001). *Dukhovni promovy ta traktaty*. Kyiv : Yunivers. 280 s.

23. Gelasius I. (1862). *Epistola ad Anastasium imperatorem*. *Patrologia Latina*. Vol. 59. Paris : Migne., Col. 42-43.

24. Gratianus. (1879). *Decretum*. *Corpus Iuris Canonici*. Vol. 1. Leipzig : Tauchnitz. 1472 col.

25. Jung C.G. (1944). *Psychologie und Alchemie*. Zürich : Rascher. 696 s.

Goldenshtein K. *The symbolic universe of man: history of ideas of Antiquity and the Middle ages*

The article examines the evolution of ideas about the symbolic nature of political reality within the intellectual traditions of Antiquity and the Middle Ages. It traces the formation of the human symbolic universe as a specific way of interpreting political order, power, and social relations. The study demonstrates that symbols function not only as a means of communication or representation of political authority, but also as an important mechanism for its construction and legitimation. Based on the analysis of the works of ancient and medieval thinkers, the article reconstructs the logic of the development of approaches to symbolic reality—from philosophical reflections on the nature of the sign and symbol to the recognition of their functional role in the political process. It is shown that ancient philosophy laid the foundations of political semiotics. In the works of Plato, Aristotle, and representatives of the Stoic and Neoplatonic traditions, the symbol was considered an instrument for understanding political reality and a means of interpreting the structure of the state, justice, and the nature of power. Particular attention was given to rhetorical mechanisms of political influence, as well as metaphorical and mythological images that shaped symbolic models of political order. The article further demonstrates that in medieval political thought a significant transformation in the understanding of the symbol occurred. The Christian intellectual tradition endowed political symbolism with a sacred dimension, within which symbols served as instruments for the divine legitimation of earthly authority. In the works of Augustine, Pseudo-Dionysius the Areopagite, Thomas Aquinas, Bonaventure, and Meister Eckhart, symbolic forms acquired the status of instruments for the sacralization of political order and the formation of hierarchical models of power. As a result, the symbol ceased to be merely a reflection of political reality and became an active factor in its construction. It is concluded that the symbolic structures of politics formed within the ancient and medieval intellectual traditions became an important theoretical foundation for contemporary research on political symbolism, political communication, and mechanisms of the legitimation of power. The findings contribute to a deeper understanding of the role of symbols in modern political processes and confirm their fundamental significance for the analysis of political reality.

Keywords: *symbol, symbolic reality, sign, political symbolism, mythology, framing, metaphor, political power, political communication.*